

مشابهت میان آل البیت با اوصیای انبیا را در روایات شیعه مدنظر خود قرار داد و موازنه‌ای میان امام علی (ع) و اهل بیت با اوصیای بنی اسرائیل از یک سوی و پیامبرانی چون یوشع و موسی (ع) برقرار کرد.^{۱۶}

مَتّی موسی، در کتاب شیعیان تندرو: فرقه‌های غالی (۱۹۸۸)، گفته که برخلاف نظر شیعیان خانواده پیامبر محدود به چند نفر نیست و معنای واقعی خانواده پیامبر همه مسلمانان هستند.^{۱۷}

در برابر کار مَتّی موسی، به پژوهش دیگری می‌توان اشاره کرد که در دانشگاه کارولینای شمالی انجام شد. جیمز بیل و جان ویلیامز، نویسندگان کتاب رومی‌های کاتولیک و مسلمانان شیعه: دعا، شور و سیاست (۲۰۰۲)، در جست‌وجوی وجه مشابهت دو آیین، از اهل بیت به عنوان نمایندگان مقدس سخن گفتند؛ اما برآری خاورشناسان آلمانی یامتی موسی هم پافشاری نکردند.^{۱۸} خانم لیندا کلارک در تز دکترایش در دانشگاه مک‌گیل با عنوان پاور شیعه با تکیه بر منابع شیعی (۱۹۹۴) بای پی گرفتن تفاسیر شیعه و دیگر منابع به نتایجی رسیده که با محدود ساختن اهل بیت در آیات قرآنی همخوانی دارد.^{۱۹}

+

تجزیه و تحلیل آرای مستشرقان

خط مشی پژوهشگرانی که آثار و همچنین مواضعشان در اختیار است به نحو ذیل قابل تلخیص است: نخستین خشت‌های تردید نسبت به آیه تطهیر و اینکه این آیه علاوه بر اهل کساء شامل همسران پیامبر، بستگان و عشیره‌اش، و حتی تمامی مؤمنین و مسلمانان می‌شود از سوی شرق شناسی آلمانی گذاشته شد. گلدزیهر این ایده را بنیان گذاشت و پس از او رودی پارت، موشه شارون و ویلفرد مادلونگ آن را دنبال کردند و از آنجا به دیگر خاورشناسان سرایت کرد.

به همین صورت موضوع کاربرد تاریخی تعبیر آل البیت و ارجاع آن به دوره عرب پیشااسلامی و قبایل عرب در آن دوره، ادعای کاربرد آن برای قریش به خاطر نسبتشان با کعبه، کاربرد این تعبیر برای امویان و عباسیان، عثمانیان، آل سعود، حاکمان عمان، و... به منظور تعمیم دادن این تعبیر و اختصاص نیافتن آن به اهل کساء هم از سوی خاورشناسان آلمانی مطرح شد. منابعی که این عده و به ویژه مادلونگ از آن‌ها استفاده کردند منابع تفسیری و تاریخی اهل سنت است. مادلونگ، به رغم پرداختن به موضوع تشیع

و رودی پارت را تأیید کرد.^{۲۰} یک دهه پیش از او موشه شارون، پژوهشگر اسرائیلی، در مقاله «اهل بیت»^{۲۱} (۱۹۸۹) و همچنین مقاله «امویان به عنوان اهل بیت» (۱۹۹۲) اهل بیت را محدود به پنج تن آل عبا دانست. شارون به عنوان متخصص اسلام، تشیع و بهائیت و همچنین مترجم کتاب الاقدس، کتاب مقدس بهائیان، در بررسی مفهوم اهل بیت به آیاتی حاوی تعبیر اهل بیت، آل بیت، آل نوح، آل ابراهیم، آل عمران پرداخت. شارون تا حدود زیادی به نظرات گلدزیهر و لامنس نزدیک شد و اهل بیت را دربرگیرنده تمامی همسران پیامبر دانست. متیبار-آشر در اثر خود کتاب مقدس و نخستین تفاسیر شیعی (۱۹۹۹)^{۲۲} همان آرای گلدزیهر را تکرار کرد.^{۲۳}

یوری روبین، شرق شناس اسرائیلی، در کتابش زندگانی پیامبر همان گونه که مسلمانان نخستین آن را به تصویر کشیدند بافتن و جوه

کاربرد تعبیر «اهل بیت» را کهن دانست و دلالت قرآنی اش را طایفه یا خاندان در نظر گرفت.^{۲۴} نسل دوم پژوهشگران غربی هم همه نگاهشان به یافته‌های پژوهشگران پیشین، به ویژه لامنس، گلدزیهر و اشتروتمان، بود.^{۲۵}

ادعای کاربرد فراگیر تعبیر «اهل بیت» در تاریخ عرب پیشااسلامی مانند کاربرد آن برای دو خاندان بنی امیه و بنی عباس و همچنین تاریخ ترجمه این تعبیر به معادل انگلیسی «People» حائز تأمل است. قصد پژوهشگران غربی از تخصیص دو خاندان اموی و عباسی در برابر اهل بیت پیامبر و فراتر دانستن مفهوم اهل بیت از اهل بیت پیامبر و در مقابل محدود دانستن خاندان بنی امیه و بنی عباس به خودشان کسب مشروعیت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی برای آنان است. ویلفرد مادلونگ در فصل مقدماتی کتاب جانشین محمد (۱۹۹۷) ۲۵ صفحه درباره اهل بیت و به ویژه اهل بیت پیامبر آرای گلدزیهر

مترجم: مهران اسماعیلی

عضو هیئت علمی گروه تاریخ تمدن اسلامی و فقه سیاسی دانشگاه شهید بهشتی، نویسنده کتاب ساختار اجتماعی یرث در بنیان مدینه النبی.

